

До Спеціалізованої вченої ради ДФ 26.007.116 в Національній академії внутрішніх справ з правом прийняття до розгляду та проведення разового захисту дисертації Моргуна Вячеслава Васильовича на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань «Право» за спеціальністю «Право», утвореної відповідно до Наказу МОН №1352 «Про утворення спеціалізованих вчених рад для присудження ступеня доктора філософії, внесення змін до деяких наказів Міністерства освіти і науки України»

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора юридичних наук, професора Батанова Олександра Васильовича на дисертацію Моргуна Вячеслава Васильовича на тему «Конституційно-правове забезпечення матеріальної та фінансової основ місцевого самоврядування в Україні та зарубіжних державах», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі «08» право за спеціальністю «081» право. Національна академія внутрішніх справ. Київ, 2022.

Дисертаційне дослідження Моргуна Вячеслава Васильовича на тему «Конституційно-правове забезпечення матеріальної та фінансової основ місцевого самоврядування в Україні та зарубіжних державах», присвячене актуальній як з точки зору конституційно-правової науки та теорії конституціоналістики, муніципально-правової науки і теорії муніципалістики, інших галузевих наук, так і практики організації, функціонування та модернізації інститутів конституційного і муніципального, інших галузей права в сучасній Україні проблемам конституційно-правового забезпечення матеріальної та фінансової основ місцевого самоврядування в Україні та зарубіжних державах.

Актуальність заявленої проблематики зумовлена політико-правовою і соціально-економічною природою даного явища, станом законодавчого регулювання і правозастосовною практикою, результатами тривалих реформ в Україні, а також євроінтеграційними процесами. Адже забезпечення сталого розвитку, відкритого суспільства, захисту прав людини, інтеграції України до світової спільноти зумовлює удосконалення організації та діяльності системи публічної влади, включаючи систему місцевого самоврядування як самостійного виду публічної влади – муніципальної влади.

Слід мати на увазі, що муніципальна влада – це система владних відносин, яка реалізує функції та повноваження місцевого самоврядування. Муніципальна влада є видом публічної (поряд з державною) влади, що діє в межах територіальної громади, реалізується від її імені або безпосередньо, або органами та посадовими особами місцевого самоврядування та заснована на нормах права. Муніципальна влада може бути визначена й як система суспільних відносин, в яких, згідно із загальнодержавними та локальними нормами, діяльність одних суб'єктів, впливаючи на діяльність інших, змінює або стабілізує її у відповідності зі своїми цілями в рамках загальнонаціональної політики.

Саме такий концептуальний підхід до дослідження механізму муніципальної влади та форм реалізації її функцій дозволить оптимально встановити усі ознаки, які властиві цьому виду публічної влади, суб'єктам місцевого самоврядування, які здійснюють цю владу, визначити нові інтегральні якості, притаманні як територіальним громадам – первинним суб'єктам системи місцевого самоврядування, так й усій системі, але не відомі її організаційно-структурним елементам.

На наш погляд, концептуально проблема механізму реалізації функцій муніципальної влади найбільш щільно пов'язана із поняттям «основ місцевого самоврядування», під якими, як правило, розуміють об'єктивно сформовані у суспільстві економічні, соціальні, фінансові, правові та інші можливості та умови, сукупність яких утворює той базис, на якому будується вся система

місцевого самоврядування, здійснюється муніципальна влада. Іншими словами, основи – це той фундамент, на якому здійснюється муніципальне будівництво.

Такий підхід має вагомий науковий та практичний потенціал, враховуючи, що з точки зору функціонального аналізу (як діяльність населення щодо вирішення питань місцевого значення) місцеве самоврядування завжди обумовлене певними основами – територіальними, організаційними, фінансово-економічними, правовими тощо. Їх об'єктивність виражає загальне у функціональній структурі. Це дозволяє не тільки зафіксувати у законодавстві загальні принципи здійснення місцевого самоврядування, але й виробити загальні механізми реалізації тих чи інших функцій, приймати єдині управлінські рішення. При цьому варто усвідомлювати, що у різних територіальних громадах ніколи не співпадають потенційні можливості та реальна здатність реалізувати такі рішення. У кожній територіальній громаді або їх об'єднаннях формуються конкретні організаційні, фінансово-економічні та правові основи місцевого самоврядування, унікальна їх сукупність.

Варто звернути увагу й на те, що поняття «основи місцевого самоврядування» є відносно новим для сучасної науки конституційного та муніципального права, яке, незважаючи на значну увагу дослідників до розробки цього інституту, все ж таки залишається недостатньо вивченим. Серйозним недоліком більшості наукових праць є те, що інститут «основ місцевого самоврядування» фактично розглядається у «статичній», зовні функціонального (динамічного, реалізаційного) аспекту локальної демократії та зводиться переважно до їх нормативно-правових характеристик. Незважаючи на такий однобічний підхід, позиція дослідників «основ місцевого самоврядування» заслуговує на увагу і, має бути використаною у створенні теоретичної моделі муніципальної влади та механізму реалізації її функцій.

Отже, враховуючи те, що основи місцевого самоврядування підкреслюють особливості і специфіку регулювання муніципальних відносин та є важливими системоутворюючими елементами, які знаходяться у взаємозв'язку та складають

фундамент локальної демократії, актуальність представленої В. В. Моргуном дисертації не викликає сумніву.

Представлена до захисту В. В. Моргуном дисертаційна робота має на меті розкрити теоретичні й практичні аспекти конституційно-правового забезпечення матеріальної та фінансової основ місцевого самоврядування, формулювання відповідних рекомендацій стосовно їх удосконалення в умовах децентралізації влади в Україні та зарубіжних державах. Реалізація поставленої мети дослідження зумовила необхідність вирішення таких завдань:

- узагальнити доктринальні джерела концептуальних засад місцевого самоврядування;
- з'ясувати поняття і види основ місцевого самоврядування;
- розкрити методологічні підходи дослідження матеріальної та фінансової основ місцевого самоврядування;
- обґрунтувати правову, соціально-економічну природу матеріальної та фінансової основ місцевого самоврядування;
- проаналізувати міжнародно-правові стандарти забезпечення матеріальної та фінансової основ місцевого самоврядування;
- узагальнити досвід конституційно-правового забезпечення матеріальної та фінансової основ місцевого самоврядування в Україні та зарубіжних державах;
- визначити роль децентралізації влади в забезпеченні матеріальної та фінансової самостійності місцевого самоврядування;
- сформулювати пропозиції щодо удосконалення правового регулювання матеріальної та фінансової основ місцевого самоврядування, забезпечення самостійності та фінансової спроможності територіальних громад.

Дисертаційне дослідження В.В. Моргуна проведене в межах планів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ, відповідає Пріоритетним напрямкам розвитку правової науки на 2016–2020 рр., затвердженим Постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 3 березня 2016 р., Стратегії сталого розвитку «Україна –

2020», затвердженій Указом Президента України 22 від 12 січня 2015 р. № 5/2015, Плану законопроектної роботи Верховної Ради України на 2021 рік, затвердженому Постановою Верховної Ради України від 2 лютого 2021 р. № 1165-ІХ тощо.

З огляду на вдало поставлені завдання, В. В. Моргуном сформульовані об'єкт і предмет дослідження. Так, об'єктом дисертаційного дослідження автор визначає суспільні відносини, пов'язані з регулюванням, використанням, захистом та удосконаленням матеріальної та фінансової основ місцевого самоврядування. Предметом дослідження є конституційно-правове забезпечення матеріальної та фінансової основ місцевого самоврядування в Україні та зарубіжних державах.

Загалом вдалою видається запропонована автором методологія дослідження проблем, пов'язаних із здійсненням наукового аналізу теоретичних та прикладних проблем конституційно-правового забезпечення матеріальної та фінансової основ місцевого самоврядування, зокрема, в умовах децентралізації влади в Україні та зарубіжних державах. Використані в процесі проведення дослідження методи наукового пізнання надали автору можливість дійти системних висновків при визначенні результатів і обґрунтуванні низки нових положень, які мають важливе значення для юридичної науки і практики. Так, слід виокремити, що положення дисертації ґрунтуються на фундаментальних положеннях теорій конституціоналізму та муніципалізму, економічної теорії, державно-правового регулювання економіки, державних і місцевих фінансів, а також на принципах неупередженості та наукової об'єктивності тощо. У роботі використано такі сучасні наукові підходи та методи дослідження: діалектичний, герменевтичний, історичний, метод системного аналізу, формально-юридичний метод, компаративістський метод або порівняльно-правовий, метод стратегічного планування розвитку місцевого самоврядування; статистичний метод. Дослідження ґрунтується на міждисциплінарному і комплексному підходах у поєднанні із системним, порівняльним, діяльнісним та іншими підходами.

Це надало дисертанту можливість встановити завдання дослідження та реалізувати їх згідно з планом дисертаційної роботи, дійти системних висновків при визначенні результатів та обґрунтуванні ряду нових положень, які мають важливе значення для конституційно-правової і муніципально-правової науки, правозастосовної практики, конституційно-правового забезпечення матеріальної та фінансової основ місцевого самоврядування в Україні та зарубіжних державах.

Вдало побудованою є структура дисертації, представленої В.В. Моргуном, що характеризується цілісністю й логічною послідовністю, всесторонньо відображає загальне бачення досліджуваної автором проблеми.

Як демонструє зміст дисертаційної роботи, під час наукового пошуку, відповідно до законів формальної та діалектичної логіки, у першому розділі закономірно розглядається низка теоретико-методологічних питань щодо сутності та змісту основ місцевого самоврядування, його доктринальних і теоретико-методологічних засад дослідження. Тут розкрито поняття і види основ місцевого самоврядування, обґрунтовано правову, соціально-економічну природу матеріальної та фінансової основ місцевого самоврядування.

У другому розділі здійснено ґрунтовний аналіз міжнародно-правових стандартів забезпечення матеріальної та фінансової основ місцевого самоврядування, узагальнено досвід конституційно-правового забезпечення матеріальної та фінансової основ місцевого самоврядування в Україні та зарубіжних державах. Значну увагу приділено вивченню нормативних джерел регулювання матеріальної та фінансової основ місцевого самоврядування в згаданих країнах.

У третьому розділі дисертант акцентує на проблемах конституційно-правового забезпечення матеріальної та фінансової основ місцевого самоврядування та потребу його удосконалення, а також забезпечення матеріально-фінансової самостійності місцевого самоврядування в умовах децентралізації влади в Україні.

У Висновках за результатами проведеного дослідження викладено найбільш важливі науково-теоретичні положення, які справді відображають зміст дисертації, результати використання різних методологічних прийомів дослідження, авторські ідеї, що засновані на дослідженому емпіричному матеріалі. Серед висновків, пропозицій та рекомендацій, які містяться у дисертації, слід звернути увагу на низку з них, які мають системоутворююче значення в контексті формування авторського бачення науково-практичної парадигми матеріальної та фінансової основ місцевого самоврядування в Україні та зарубіжних державах.

Значною мірою обґрунтованими у дисертації є наступні положення і висновки щодо:

визначення поняття «основи місцевого самоврядування» як відмінної властивості побудови та функціонування системи місцевого самоврядування, сукупність умов та підстав для визначення функцій, формування структури органів місцевого самоврядування, встановлених Конституцією і законами України, забезпечення прав і свобод людини на місцевому рівні, прав та інтересів відповідних територіальних громад (стор. 3, 199);

виокремлення таких основ місцевого самоврядування: правова, територіальна, організаційна, соціальна, матеріальна, фінансова (фінансово-економічна), компетенційна та ін. (стор. 3, 200);

оптимального розуміння матеріальної та фінансової основ місцевого самоврядування як відмінної властивості побудови та функціонування системи місцевого самоврядування, що становить сукупність умов і підстав для визначення організації, структури і діяльності органів та посадових осіб місцевого самоврядування, виконання їх функцій, встановлених Конституцією і законами України, а також матеріальних та фінансових ресурсів, відповідних прав територіальних громад, гарантій та механізмів їх реалізації з метою вирішення питань місцевого значення, забезпечення прав і свобод людини на місцевому рівні, прав та інтересів територіальних громад (стор. 90);

теоретичного обґрунтування виокремлення нової моделі місцевого самоврядування, а саме заснованої на визнанні територіальної громади юридичною особою публічного права, господарюючим суб'єктом, що вирішує питання місцевого значення, забезпечує ефективне використання місцевих ресурсів та захист прав, свобод та інтересів членів даної громади (стор. 91);

авторського розуміння конституційно-правового забезпечення матеріальної та фінансової основ місцевого самоврядування у широкому значенні як сукупності заходів і засобів, спрямованих на визначення та здійснення конституційно-правових засад, функцій, формування структури та діяльності органів та посадових осіб місцевого самоврядування, встановлених Конституцією і законами України, а також матеріальних та фінансових ресурсів, умов, гарантій та механізмів реалізації, охорони та захисту, відновлення прав територіальних громад та їх членів, взаємодії з іншими органами публічної влади та громадянським суспільством (стор. 18);

системи джерел конституційно-правового забезпечення матеріальної та фінансової основ місцевого самоврядування в Україні (стор. 203);

виокремлення тенденцій конституційно-правового регулювання матеріальної та фінансової основ місцевого самоврядування в європейських країнах: 1) Франція, Латвія, Німеччина, Данія, Швеція, Мальта, Кіпр, Ірландія не врегульовують на конституційному рівні матеріальну та фінансову основи місцевого самоврядування; 2) у конституціях Австрії, Болгарії, Литви, Польщі регламентовані матеріальні та фінансові основи місцевого самоврядування, поряд з іншими основами місцевого самоврядування відповідно до міжнародно-правових стандартів (стор. 19);

ролі і значення матеріальних та фінансових основ місцевого самоврядування для становлення і функціонування територіальних громад, їх самостійності та спроможності в умовах децентралізації влади тощо (стор. 3-4);

визначальної ролі і програмного характеру Європейської хартії місцевого самоврядування 1985 р., Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями 1980 р.,

Європейської стратегії інновацій та доброго врядування на місцевому рівні і т.і., що є своєрідними орієнтирами для розвитку місцевого самоврядування, місцевої демократії, транскордонного економічного співробітництва територіальних громад та місцевої влади, що сприяють розширенню правосуб'єктності територіальних громад, децентралізації влади, впровадженню принципів субсидіарності, належного (доброго) врядування на місцевому рівні, відкритості, повсюдності і самостійності місцевого самоврядування (стор. 202-203);

головних проблем у забезпеченні матеріальної та фінансової основ місцевого самоврядування, права жителів на вирішення питань місцевого значення (корумпованість, недосконалість законодавчої бази, матеріального та фінансового ресурсного забезпечення, відсутність прозорих і дієвих форм участі та контролю з боку членів територіальних громад, співпраці органів місцевого самоврядування з іншими органами влади та населенням) (стор. 3-4);

основними критеріями, за якими слід оцінювати ефективність конституційно-правового забезпечення матеріальних та фінансових основ місцевого самоврядування, визначено: результативність, результативність, своєчасність, послідовність, системність, практичність та відповідність сучасним потребам територіальних громад, їх членів у забезпеченні життєдіяльності, якість отриманих послуг тощо (стор. 204);

класифікації ризиків фінансової та бюджетної децентралізації в умовах поглиблення сучасних реформ, шляхи їх попередження та усунення (стор. 20, 185);

необхідності розширення компетенції територіальних громад в умовах євроінтеграційних процесів України, посилення матеріальної і фінансової самостійності територіальних громад, державної і міжнародної підтримки, відповідного контролю, у тому числі з боку громадськості, активізації діяльності територіальних громад, їх членів – місцевих жителів, поряд з політичною волею центральних органів державної влади України у напрямі

здійснення децентралізації влади, деконцентрації повноважень, покращенні ресурсного та іншого забезпечення тощо (стор. 205);

нової редакції ч. 3 статті 140 Конституції України: «Місцеве самоврядування здійснюється територіальною громадою в порядку, встановленому законом як безпосередньо, так і шляхом створення територіальної громади як юридичної особи публічного права, господарюючого суб'єкта, що має відповідно до статуту: муніципальну власність, місцевий бюджет, може набувати і здійснювати через органи місцевого самоврядування, що входять в структуру юридичної особи, майнові права; наділятися обов'язками і нести відповідальність своїм майном; виступати позивачем і відповідачем в суді» (стор. 205);

нової редакції останнього абзацу статті 150 Конституції України: «Питання, передбачені пунктами 1, 2 частини першої цієї статті, розглядаються за конституційними поданнями: Президента України; щонайменше сорока п'яти народних депутатів України; Верховного Суду; Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини; Верховної Ради Автономної Республіки Крим і територіальних громад безпосередньо або їх органів місцевого самоврядування, які представляють щонайменше 100 тис. жителів, якщо ці питання відносяться до питань місцевого значення» (стор. 206).

У роботі наявні й інші оригінальні та новаторські за змістом висновки та пропозиції. Їх наявність демонструє вдалу постановку мети і завдань, аргументованість висновків, логічну послідовність тексту дисертаційного дослідження. Усі розділи, підрозділи та інші структурні частини роботи підпорядковані чітко визначеній меті, яка деталізується конкретними завданнями, які поставив перед собою дисертант. Структура запропонованої роботи відповідає цілям і завданням дослідження, що дозволило розкрити базові поняття та обґрунтувати їх визначення, вивести характерні особливості конституційно-правового забезпечення матеріальної та фінансової основ місцевого самоврядування в Україні та зарубіжних державах, виокремити його проблеми і визначити напрями удосконалення конституційно-правового

регулювання матеріальної та фінансової основ місцевого самоврядування, забезпечення матеріально-фінансової самостійності місцевого самоврядування в умовах децентралізації влади в Україні.

Результатам дисертаційного дослідження В. В. Моргуна притаманний відповідний рівень наукової новизни, при цьому положення з різним ступенем наукової новизни містяться в усіх розділах та структурних частинах дисертації. Позитивною стороною представленої роботи є спроби сформулювати оригінальні та новаторські дефінітивні конструкції, що стосуються основ місцевого самоврядування, конституційно-правового забезпечення матеріальної та фінансової основ місцевого самоврядування в Україні та зарубіжних державах а також критично підійти до виокремлення існуючих проблем на сучасному етапі у досліджуваній сфері.

Отримані В. В. Моргуном під час написання дисертаційної роботи висновки є обґрунтованими, сформульовані положення базуються на значному емпіричному матеріалі. Опрацьована значна кількість наукових праць з обраної теми, а також масив нормативно-правових джерел, що забезпечило високий науковий рівень даного дисертаційного дослідження. Так, автором використано списку використаних джерел включає 299 найменувань.

Прикладне значення отриманих результатів визначається їх спрямованістю на розв'язання актуальних конституційно-правових, муніципально-правових та інших питань теорії та практики конституційно-правового забезпечення діяльності матеріальної та фінансової основ місцевого самоврядування в Україні та зарубіжних державах. Дисертантом не лише відзначені ключові проблеми у даній сфері, критерії, за якими слід оцінювати ефективність конституційно-правового забезпечення матеріальних та фінансових основ місцевого самоврядування, а й запропоновано конкретні шляхи забезпечення матеріально-фінансової самостійності місцевого самоврядування в умовах децентралізації влади в Україні, удосконалення національного законодавства у даній сфері.

Результати, здобуті автором під час написання роботи, можуть бути застосовані у *науково-дослідній роботі* – для подальших наукових розробок щодо конституційно-правового забезпечення матеріальних та фінансових основ місцевого самоврядування, вдосконалення цих інститутів відповідно до міжнародно-правових стандартів, з урахуванням позитивного досвіду країн Євросоюзу; *освітньому процесі* – при викладанні навчальних дисциплін «Конституційне право», «Теорія держави і права», «Конституційна реформа в Україні», «Муніципальне право» та ін., а також під час розробки навчальних і методичних посібників, підручників; *правотворчості* – для вдосконалення законодавства шляхом внесення змін до законів у сфері місцевого самоврядування і розробки законопроектів, що стосуються забезпечення та гарантування матеріальних та фінансових основ місцевого самоврядування; *правозастосуванні* – для покращення життєдіяльності територіальної громади, органів і посадових осіб місцевого самоврядування; *правозахисній та правопросвітницькій роботі* – для юристів громадських організацій, які займаються захистом прав та інтересів територіальної громади, місцевого самоврядування.

Водночас, як і будь-яке інше наукове дослідження, дисертаційна робота В. В. Моргуна містить окремі дискусійні положення, які можуть стати підґрунтям для виокремлення деяких побажань чи запитань, зокрема, найсуттєвішими з них є наступні:

1. Ґрунтовно аналізуючи існуючі у науці теорії і концепції, моделі місцевого самоврядування, дисертант багато уваги приділяє їх загальнотеоретичному вивченню. Зокрема, детально висвітлюються на сторінках роботи (підрозділ 1.1) державницька, громадівська, дуалістична та інші теорії місцевого самоврядування. Водночас предмет даного дослідження змушує акцентувати саме на особливостях основ місцевого самоврядування, насамперед, матеріальної та фінансової, поряд з іншими. Тому слід пояснити, які, на думку автора з існуючих теорій і концепцій, моделей місцевого

самоврядування найбільшою мірою відображають предмет і об'єкт даного дослідження.

2. На стор. 89-90 дисертації зазначається, що «складний процес розуміння, формування та розвитку основ місцевого самоврядування дозволяє в умовах сьогодення виокремити правову, організаційну, територіальну, соціальну, матеріальну та фінансову, компетенційну та інші основи місцевого самоврядування. ... Різновиди основ місцевого самоврядування становлять самостійний правовий інститут, що складається із сукупності конституційно-, муніципально-правових та інших норм, що закріплюють і регулюють суспільні відносини у сфері місцевого самоврядування. Кожну з існуючих основ місцевого самоврядування доцільно розглядати з точки зору відповідних нормативних й інституційних механізмів, що у результаті позитивно сприяють вирішенню практичних завдань, пов'язаних з конституційно-правовим, муніципально-правовим та іншим регулюванням, забезпеченням життєдіяльності територіальних громад шляхом вирішення питань місцевого значення».

Водночас згадані нормативні й інституційні механізми основ місцевого самоврядування далі автором не деталізуються, не пояснюються їх складові, відмінності та особливості реалізації на практиці.

3. Наведене визначення матеріальної та фінансової основ місцевого самоврядування в об'єктивному сенсі як «сукупності правових норм, що регулюють певне коло суспільних відносин, які пов'язані з формуванням і використанням об'єктів комунальної (муніципальної) власності, місцевих бюджетів, інших місцевих фінансів, решти ресурсів в інтересах жителів територіальних громад (стор. 90, 200). Проте цікавою є позиція дисертанта щодо доцільності включення, поряд з правовими нормами, також і принципів, які визначають і характеризують таку правову категорію як «матеріальна та фінансова основи місцевого самоврядування»

4. У цілому погоджуючись з необхідністю конституційно-правової модернізації системи місцевого самоврядування в Україні, конституційно-

правового статусу територіальних громад, удосконалення матеріальної та фінансової основ місцевого самоврядування, видаються аргументованими сформульовані В.В. Моргуном відповідні зміни та доповнення до законодавства України, включаючи і до Конституції України. Разом з тим, потребує уточнення позиція стосовно того, чому при цьому пропонується визначити територіальну громаду виключно юридичною особою публічного права, оскільки вона є суб'єктом як публічно-правових, так і приватно-правових відносин. У даному контексті варто узагальнити також відповідні позитивні зарубіжні практики і реалії української дійсності, зважаючи на потенціал, роль і значення даного первинного основного суб'єкта місцевого самоврядування.

Зазначені зауваження та побажання є дискусійними, мають уточнюючий та рекомендаційний характер і в цілому не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження В. В. Моргуна.

Дисертаційне дослідження виконано здобувачем самостійно, сформульовані в ньому положення та висновки обґрунтовані на базі власних досліджень автора.

Усі публікації автора за змістом відповідають темі дисертаційного дослідження, доводять повноту опублікування отриманих результатів та наявність їх достатньої кількості. Опубліковані В. В. Моргуном праці присвячені різним аспектам досліджуваної проблеми та гармонічно презентують зміст основних положень авторської концепції конституційно-правового забезпечення матеріальних та фінансових основ місцевого самоврядування.

Аналіз змісту дисертації дозволив встановити відсутність текстових запозичень без посилання на джерело (плагіату).

Анотації до дисертації В. В. Моргуна належним чином відтворюють основні положення та висновки самої дисертації, їх зміст і положення, що є предметом захисту, ідентичні. І дисертація, і анотації щодо неї, виконані з дотриманням вимог сучасного українського ділового мовлення.

Вважаю, що дисертаційне дослідження на тему «**Конституційно-правове забезпечення матеріальної та фінансової основ місцевого самоврядування в Україні та зарубіжних державах**», відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 та Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 року № 167 (із змінами, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 9 червня 2021 року № 608), а автор дисертації – Моргун Вячеслав Васильович, за результатами захисту у встановленому порядку заслуговує на присвоєння ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

Доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України,
провідний науковий співробітник відділу
конституційного права та місцевого самоврядування
Інституту держави і права
ім. В. М. Корецького НАН України

О. В. Батанов

The image shows a circular official stamp of the Institute of State and Law named after V. M. Korotkiy of the National Academy of Sciences of Ukraine. The stamp contains the text: "Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України" and "Відділ конституційного права та місцевого самоврядування". Overlaid on the stamp is a handwritten signature in blue ink, which appears to be "О. В. Батанов". Below the stamp, there is a date "17. 08. 2021" and another signature.